

**Erasmus+ projekt:
Utveckling av yrkeskvalifikationer och utbildning för europeiska
beteendeanalytiker (EuroBA)**

<http://euroba.org/>

Intellektuellt resultat 3: Ordlista

2023

Sammanfattning av projektet

Detta projekt är resultatet av ett samarbete mellan internationella partners från Storbritannien, Tjeckien, Nederländerna, Irland, Grekland, Sverige och Italien. Projektet har dragit nytta av en professionell rådgivande grupp (PAG) med ytterligare 15 europeiska länder för att se till att de standarder och kompetenser som utvecklats i projektet är acceptabla för så många europeiska länder som möjligt.

Projektets övergripande mål var att underlätta öppenhet och erkännande av kvalifikationer för beteendeanalytiker i Europa. Yrket som beteendeanalytiker startade i början av 1970-talet i Nordamerika (Carr, 2011; Hughes & Shook, 2007). Det är dock inte formellt erkänt i Europeiska unionen (EU). För att beteendeanalytiker ska kunna arbeta inom EU med samma förväntningar på kunskaper, färdigheter och ansvarsområden är det nödvändigt att skapa tydliga definitioner av kompetenser för yrket.

Projektet har sex intellektuella resultat (IO). IO1 omfattar yrkesstandarder med hänvisning till den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF). IO2 beskriver utvecklingen av beteendeanalytikerkompetensen inom ramen för de sex partnerländernas nationella referensramar för kvalifikationer (NQF). IO3 innehåller en detaljerad ordlista med termer på partnerländernas språk. IO4 beskriver kvalifikationskriterier för EuroBA-tränare på nybörjarnivå (EuroBA-T). IO5 beskriver kvalifikationskriterier för EuroBA på masternivå (EuroBA-M). IO6 är en multimedialkurs på nätet för nybörjare på sex olika språk.

BETEENDEANALYSENS ABC FÖR FÖRÄLDRAR	
Svensk (eller engelsk) term	Förklaring
Antecedent	Något (en handling, händelse eller situation) som föregår en individs beteende och kan ha en effekt på beteendet.
Avledning	Att hänvisa någon till en annan aktivitet eller annat material för att hindra hen från att bete sig olämpligt.
Behaviorism	Filosofin som ligger till grund för vetenskapen om beteende (beteendeanalys).
Bemästringskriterium	Ett på förhand bestämt villkor eller resultat som betyder att ett visst inlärningsmål är uppnått.
Beteende	Allt som en individ gör. Detta omfattar både aktiviteter som kan observeras av andra (som att gå eller prata) och aktiviteter som inte kan observeras av andra (som att tänka).
Beteendeanalys	Ett naturvetenskapligt forskningsfält som handlar om att förstå beteende genom att studera samband mellan kontext och beteende.
Beteendestödsplan	En detaljerad skriftlig plan som innehåller det beteende som ska förändras (målbeteende), mål för beteendeförändringen samt planerade interventioner och metoder.
Beteendets funktion	"Orsaken" till att beteendet uppträder. Med andra ord, vad beteendet leder till för individen (t.ex. att få tillgång till en aktivitet eller föremål, att avbryta eller undvika en uppgift, att få uppmärksamhet från någon eller att få sensorisk stimulans).
Board Certified Behavior Analyst (BCBA)	En person som är certifierad av Behavior Analyst Certification Board (https://www.bacb.com). Detta innebär att personen har genomgått en utbildning på masternivå i beteendeanalys, genomfört omfattande praktik under handledning, klarat ett kunskapstest samt kan styrka kontinuerlig yrkesmässig utveckling.
Delintervallregistrering (Partial interval recording)	Ett beteende registreras som "förekommande" när beteendet förekommer under någon del av ett specificerat tidsintervall, oavsett hur ofta och hur länge beteendet förekommer under intervallet.
Differentiell förstärkning	Att göra skillnad mellan olika beteenden och endast förstärka vissa beteenden, medan andra beteenden inte förstärks.

Detta Erasmus+-projektresultat stöddes av medel från Europeiska kommissionen.

Differentiell förstärkning av alternativt beteende (DRA)	En procedur som syftar till att minska ett oönskat beteende, genom att välja ut och förstärka ett annat, mer lämpligt, beteende som fyller samma funktion.
Differentiell förstärkning av inkompatibelt beteende (DRI)	En procedur som syftar till att minska ett oönskat beteende, genom att välja ut och förstärka ett inkompatibelt beteende. Ett inkompatibelt beteende är ett beteende som inte går att utföra samtidigt som det oönskade beteendet.
Differentiell förstärkning av låg/hög frekvens av beteende (DRL/DRH)	En procedur som syftar till att ändra ett beteendes <i>frekvens</i> genom att förstärka förekomster av beteendet som antingen är lägre (DRL) eller högre (DRH) än den aktuella frekvensen.
Differentiell förstärkning av annat beteende (DRO)	En procedur som syftar till att minska ett oönskat beteende, genom att ge förstärkare när det oönskade beteendet <i>inte</i> har förekommit under en förutbestämd tidsperiod.
Discrete-trial-teaching (DTT)	En strukturerad och vuxenstyrd pedagogisk modell med upprepade inläringstillfällen. Färdigheter som lärs ut delas upp i mindre delbeteenden. Varje del övas flera gånger, i försök som i grunden består av tre komponenter: 1. läraren presenterar en <i>antecedent</i> (t.ex. en instruktion), 2. eleven utför <i>beteendet</i> och 3. läraren ger en förstärkande <i>konsekvens</i> . Vid behov kan läraren även använda olika strategier för <i>prompt</i> och/eller <i>felkorrigering</i> .
Diskrimination	Att uppfatta - se, höra, lukta, smaka eller känna - skillnaden mellan olika stimuli. Det vill säga att utföra beteenden som visar att man kan skilja en sak från en annan (t.ex. skilja mellan olika personer, olika bilder, färger osv.).
Diskriminativt stimulus (S ^D)	Något i miljön som signalerar att ett visst beteende kan ge en förstärkande konsekvens.
Duration	Hur länge ett beteende pågår (i sekunder, minuter osv.).
Echoic	En <i>verbal operant</i> som innebär att muntligt upprepa vad någon annan säger.
Ersättningsbeteende	Ett alternativt beteende som har samma funktion som ett annat beteende.

Felfri inläring	Att arrangera inläringssituationer som leder till att eleven lyckas varje gång.
Felkorrigeringsprocedur	Korrigerig av ett "fel" eller en inkorrekt respons genom att erbjuda hjälp eller assistans, ofta genom att visa det rätta svaret.
Flyt	Att utföra färdigheter flytande, utan stor ansträngning, felfritt och snabbt (inom en viss tidsram).
Formning/shaping	Utveckling av ett nytt beteende genom förstärkning av beteenden som gradvis närmar sig målbeteendet (utan förstärkning av tidigare approximationer) tills det slutliga målbeteendet är uppnått.
Frekvens	Hur ofta ett beteende inträffar inom en bestämd tidsperiod.
Funktionell kartläggning	Processen att identifiera möjliga orsaker till utmanande beteenden; detta är en hjälp i att planera insatser för att komma till rätta med dessa beteenden.
Funktionell kommunikationsträning	Inläring av kommunikationsfärdigheter, för att ge individen ett mer lämpligt och effektivt sätt att uttrycka sina behov, i stället för att uppvisa oönskade beteenden.
Förstärkare	En förstärkare är en konsekvens av ett beteende, som <i>ökar</i> sannolikheten för att beteendet kommer att förekomma i framtiden. Konsekvensen kan vara att något läggs till (se även "positiv förstärkning") eller tas bort (se även "negativ förstärkning").
Försvagare	En försvagare är en konsekvens av ett beteende som <i>minskar</i> sannolikheten för att beteendet ska förekomma i framtiden. Konsekvensen kan vara att något läggs till (se även "positiv försvagning") eller tas bort (se även "negativ försvagning").
Generalisering	Att använda färdigheter i nya sammanhang, miljöer och med andra människor.
Helintervallregistrering	Beteendet noteras som "förekommande" när beteendet pågår under hela det förutbestämda tidsintervallet.
High-probability request sequence	Att öka ett beteende som är svårt att genomföra, genom att först uppmuntra individen till att göra ett beteende som är lätt att utföra och sedan be om beteendet som är svårare att utföra. Uppmaningarna ges i en snabb följd.

Ickekontingent förstärkning	Att ge förstärkare med vissa tidsintervall, oberoende av vilket beteende som inträffar. Används ofta för att förebygga utmanande beteenden.
Interresponstid	Tiden mellan två på varandra följande responser, det vill säga tiden mellan "slutet" av en respons och "början" av nästa respons.
Intraverbal	En <i>verbal operant</i> som består av en form av interaktion där en person svarar med verbalt beteende på en annan persons verbala beteende, som i ett samtal.
Kedjning	Att lära ut stegen i en mer komplex beteendekedja. De olika stegen lärs ut i en specifik ordning, antingen från början (framlänges kedjning) eller så börjar träningen med det sista steget (baklänges kedjning).
Konsekvens	Något som följer på ett beteende och som kan påverka sannolikheten för att beteendet ska förekomma i framtiden (se t ex "förstärkning").
Kontingens	En beskrivning av sambandet mellan beteende och påverkande variabler. En kontingens kan bestå av (a) tre steg: 1. <i>antecedent</i> 2. <i>beteende</i> 3. den eller de <i>konsekvenser</i> som följer på beteendet. Ibland kallas detta för beteendets ABC (<i>från engelskans antecedent-behaviour-consequence</i>). eller (b) fyra steg: 1. <i>motiverande omständigheter</i> 2. <i>antecedent</i> 3. <i>beteende</i> 4. den eller de <i>konsekvenser</i> som följer på beteendet.
Kontingensformat beteende (Contingency-shaped behaviour)	Beteende som har lärts in genom de omedelbara konsekvenser (t.ex. förstärkare) som har följt beteendet.
Latens	Tiden mellan en händelse som inträffar före beteendet tills själva beteendet (responser) startar. Till exempel tiden mellan en uppmaning och att påbörja uppgiften.
Mand (maning)	En <i>verbal operant</i> som består av en begäran eller en fråga.

Miljö/omgivning	Den fysiska och sociala miljö (alla faktorer, inklusive människor och andra typer av stimuli) som kan påverka beteendet.
Minst-till-mest-prompting	Upptrappning av hjälp från den lägsta nivån av prompt till den högsta nivån av prompt.
Modellering	Att själv visa ett beteende så att till exempel eleven eller en förälder kan observera och imitera beteendet.
Momentary Time Sampling	En metod för att mäta ett beteendes förekomst genom att observera om ett beteende förekommer eller inte vid fasta tidpunkter (till exempel var 30:e sekund).
Mest-till-minst-prompting	Minskad hjälp från den högsta nivån av prompt till den lägsta nivån av prompt.
Motiverande omständigheter	Omständigheter som ökar eller minskar den förstärkande eller försvagande effekten av en konsekvens.
Muntligt beteende	Muntligt beteende är talad kommunikation medan verbalt beteende avser alla typer av kommunikation, muntlig och icke-muntlig.
Målbeteende	Det beteende som är målet för en intervention. Målbeteendet ska följas och utvärderas för att se om det ökar eller minskar.
Naturalistisk undervisning	Ett sätt att lära sig genom att färdigheter lärs ut i, eller generaliseras till, den naturliga miljö eller situation där de normalt förekommer.
Naturlig miljö	Den miljö som en person normalt sett befinner sig i.
Negativ förstärkning	Något tas bort omedelbart efter att beteendet har förekommit och detta <i>ökar</i> sannolikheten för att beteendet ska uppträda igen i framtiden.
Negativ försvagning	Något tas bort omedelbart efter det att beteendet har uppstått och detta <i>minskar</i> sannolikheten för att beteendet ska uppträda igen i framtiden.
Pairing procedure	Att koppla ihop två stimuli genom att presentera dem antingen samtidigt eller nästan samtidigt.
Permanenta produkter	Mätning av beteende genom att mäta bestående effekter av beteendet (t.ex. antal rättstavade ord).

Positiv förstärkning	Något läggs till omedelbart efter att ett beteende har uppstått och detta <i>ökar</i> sannolikheten för att beteendet ska uppträda igen i framtiden.
Positiv försvagning	Något läggs till omedelbart efter att ett beteende har uppstått och detta <i>minskar</i> sannolikheten för att beteendet ska uppträda igen i framtiden.
Premacks princip	Enligt denna princip planeras en aktivitet som upplevs som mer rolig efter en aktivitet som upplevs som mindre rolig. Kallas ibland "först och sedan"-regeln, eller "farmors lag".
Prompta	Att ge hjälp eller stöd till individen för att öka chansen att hen utför ett visst beteende.
Promptfördröjning	Att vänta en kort stund (flera sekunder) innan man erbjuder hjälp eller stöd, vilket ger individen möjlighet att utföra beteendet utan prompt.
Promptberoende	Om man ger för mycket hjälp kan individen lära sig att endast utföra beteendet om hen först får prompt.
Promptminskning (prompt fading)	Gradvis minskning av prompt, så att individen lär sig att utföra beteendet självständigt.
Prompthierarki	Rangordning av olika former av prompt utifrån hur omfattande hjälpen är.
Regelstyrt beteende	Beteende som påverkas av verbala regler (t ex uttalade eller skrivna) snarare än av direkta erfarenheter (se "kontingensstyrt beteende").
Respons	Ett specifikt, avgränsat och väldefinierat beteende.
Responsblockering	Att blockera eller förhindra ett beteende från att inträffa.
Responskostnad	En typ av negativ försvagningsprocedur där något tas bort när ett oönskat beteende inträffar (t.ex. att förlora en pollett om en fuskar i en frågesport).
Självstyrning (self-management)	En strategi där individen själv gör förändringar i sin miljö för att påverka sitt eget beteende.
Social betydelse/signifikans	Att målbeteende, intervention och resultat är viktiga och lämpliga för eleven och/eller människorna i hans sociala miljö.
Stimulus	Ett stimulus är något i miljön som en hör, ser, luktar, smakar och/eller känner. Det kan vara ett föremål eller något som någon eller något gör.

Detta Erasmus+-projektresultat stöddes av medel från Europeiska kommissionen.

Tact (takt)	En <i>verbal operant</i> som innebär att benämna något en ser, hör, luktar, känner eller smakar. Till exempel: se en boll och sedan säga eller skriva "boll".
Teckenekonomi	Ett system för att öka beteende genom att ge symboler/tecken (t.ex. polletter, klistermärken eller poäng) som växlas in mot en annan förstärkare.
Tillämpad beteendeanalys (TBA)	Det forskningsfält som tillämpar beteendeanalys, för att förstå och förändra viktiga beteenden i syfte att öka människors livskvalitet.
Time-in	Den tid då potentiella förstärkare är tillgängliga (dvs när någon kan få tillgång till uppmärksamhet, föremål och/eller andra saker som kan förstärka ett beteende).
Time-out	Den tid då potentiella förstärkare <i>inte</i> är tillgängliga (dvs när någon inte har tillgång till uppmärksamhet, föremål och/eller andra saker som kan förstärka ett beteende).
Uppgiftsanalys	En lista över alla steg som ingår en större, mer komplex färdighet.
Utmanande beteende	Beteenden som kan -Vara farliga för själv eller andra -Begränsa tillgång till miljöer och sammanhang -Förhindra inläring och utveckling -Ha negativ påverkan på livskvalitet Kan också kallas problembeteende.
Utsläckning	Att ett beteende som tidigare har förstärkts inte längre följs av en förstärkande konsekvens, med resultatet att beteendet minskar i varaktighet, frekvens eller intensitet. En utsläckningsprocedur innebär att systematiskt minska/ta bort förstärkare. Denna procedur kan vara förenad med risker, se "utsläckningsutbrott".
Utsläckningsutbrott	Under den inledande fasen av ett utsläckningsförfarande kan det hända att beteendet ökar i intensitet innan det börjar minska.
Verbalt beteende	Kommunikativa beteenden, som kan vara i form av tal, gester, bilder eller skrift.
Verbala operanter	En indelning av verbala beteenden utifrån deras funktioner (mand, tact, echoic, intraverbal).